

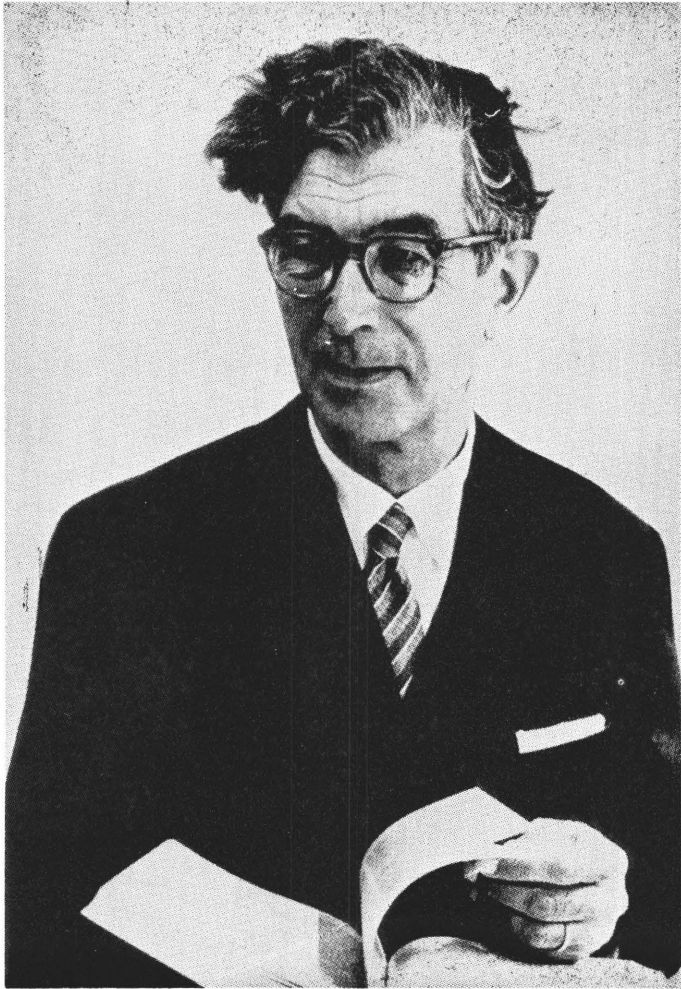
IN MEMORIAM
PROFESSOR DR. HANS VAN WERVEKE
(1898 - 1974)

door

S.J. DE LAET

Op 7 mei 1974 overleed, na een korte ziekte, in zijn woning te Sint-Denijs-Westrem, onze voorzitter Professor Dr. Hans Van Werveke. Hij stond aan het hoofd van onze Maatschappij sedert het eind van 1953, maar was voordien reeds ettelijke jaren ondervoorzitter geweest. In feite was hij sinds zijn prilste jeugd aan de werkzaamheden van onze vereniging geïnteresseerd, daar zijn vader, Alfons Van Werveke, hulparchivaris van de stad Gent en conservator van het stedelijk museum van oudheden, een van de eerste secretarissen van onze Maatschappij is geweest vanaf haar stichting in 1893. Voor zover ik heb kunnen nagaan heeft onze Vereniging gedurende de eerste tachtig jaren van haar bestaan slechts drie voorzitters gehad, die alle drie met bekwame toewijding ervoor hebben gezorgd dat onze Maatschappij steeds een voorname plaats in het culturele leven van onze stad heeft bekleed. Er was eerst Baron de Maere d'Aertrycke, waarvan de rol zowel op het gebied van de wetenschap als op dat van de Vlaamse beweging vandaag te veel wordt miskend en die voorzitter is geweest van 1893 tot 1900, daarna Mgr. G. Van den Gheyn, die zoveel heeft gepresteerd voor het behoud van de monumenten en kunstschaten van onze stad en die gedurende meer dan een halve eeuw (1901-1953) onze Maatschappij heeft voorgezeten, en ten slotte onze betreurde meester en collega Hans van Werveke onder wiens beleid onze Maatschappij een ongekende bloei heeft gehad.

Johannes (Hans) Hendrik Cornelis Van Werveke werd geboren te Gent op 22 januari 1898. Hij volbracht zijn lagere studiën aan de Rijksmiddelbare School en zijn middelbare studiën aan het Koninklijk Atheneum van zijn geboortestad. Na zijn rhetorica te hebben voltooid in 1916 volgde hij gedurende twee jaar, tot aan het einde van de eerste Wereldoorlog, de lessen aan de Academie voor Schone Kunsten en dacht er zelfs een ogenblik aan kunstschilder te worden. Doch vanaf 1918 kwam hij aan onze Universiteit geschiedenis studeren, dit onder de invloed zowel van zijn vader als van diens vriend Professor Dr. Paul Fredericq. Aan onze Alma Mater had hij Henri Pirenne als leermeester, die hem zeer waardeerde en hem eens zou gekarakteriseerd hebben als „*l'esprit le plus original parmi mes élèves*”. Op 12 oktober 1922 promoveerde hij tot doctor in de letteren en wijsbegeerte met een verhandeling over de vroegste geschiedenis van het bisdom Terwaan. Hetzelfde jaar werd hij leraar aan het meisjesschool te Gent, maar reeds in 1924, bij de gedeeltelijke vernederlandsing van de Universiteit, werd hij aangesteld tot part-time docent en belast met de cursus „Geschiedenis van België”, die hij tot aan het einde van zijn academische loopbaan zou blijven doceren. Later werd deze leeropdracht

aanzienlijk uitgebreid o.m. met cursussen over economische geschiedenis. In 1930 werd hij bevorderd tot buitengewoon en in 1933 tot gewoon hoogleraar bij de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte. Anderen, meer bevoegd dan ikzelf, zullen ongetwijfeld het wetenschappelijk oeuvre van Hans Van Werveke uitvoerig ontleden, de talrijke facetten ervan belichten en de grote originaliteit van tal van zijn stellingen onderstrepen. Ik kan hier slechts uiterst bondig de belangrijkste strekkingen aanduiden.

In zijn colleges over de Geschiedenis van België, die door talloze studenten in de Wijsbegeerte en Letteren en in de Rechten werden gevolgd, week hij zeer duidelijk af van de eng-Belgicistische opvattingen van Henri Pirenne en onderstreepte hij met nadruk de nauwe samenhang tussen de noordelijke en de zuidelijke vorstendommen en provinciën der Lage Landen. Overigens zowel binnen als buiten de universiteit, in wetenschappelijke ondernemingen, in de leiding van geschiedkundige tijdschriften en van verzamelwerken (zoals bv. de „Algemene Geschiedenis der Nederlanden”) en in meer algemeen-cultureel gerichte verenigingen (o.m. in het Willemsfonds waarvan hij sedert 1938 algemene ondervoorzitter, sedert 1951 algemene voorzitter en sedert 1962 erevoorzitter is geweest) heeft hij steeds de culturele toenadering tussen Noord en Zuid gepoogd te bevorderen.

Alhoewel, zoals reeds gezegd, zijn doctorale verhandeling een onderwerp uit de kerkgeschiedenis behandelde, heeft hij deze richting vlug verlaten om zich vooral op het gebied van de sociale en economische geschiedenis te begeven. Het zou mij te ver leiden hier zijn talrijke studies te vermelden over financiële geschiedenis, over muntproblemen, over middeleeuwse handel en over het middeleeuws ambachtswezen, over demografie en over de demografische inslag van pestepidemieën en van hongersnoden, over de geschiedenis van de middeleeuwse steden. Hier, in onze Maatschappij, moet meer in het bijzonder de aandacht gevestigd worden op de talrijke studies over onze stad, en vooral op zijn „*Gent, Schets van een Sociale Geschiedenis*” een boek dat samen met zijn „*Brugge en Antwerpen; acht eeuwen Vlaamse Handel*”, als modelmonografieën mogen bestempeld worden. Vaak was hij een der eerste historici om nieuwe strekkingen en nieuwe werkmethodes bij het geschiedkundig onderzoek te betrekken. Zo had hij bv. veel aanleg voor wiskunde en hij was een der eersten om de quantificatie in de geschiedenis in te voeren (o.m. in zijn studies over demografie, over het muntwezen, over de lakenproductie, enz.). Ten slotte — vooral op het einde van zijn loopbaan — heeft hij veel aandacht besteed aan grote persoonlijkheden, zowel uit het verleden (Filips van de Elzas, Artevelde, Lodewijk van Nevers, Marnix) als uit onze eigen tijd (en hier vooral figuren van historici zoals Paul Fredericq en Henri Pirenne); deze biografische studies munten uit niet alleen door een grondige en kritische kennis van de bronnen en een solide eruditie doch tevens door een fijne psychologische benadering van de bestudeerde personages.

Verder zou ik hier nog de diepe en verrijkende invloed van Van Werveke moeten onderstrepen op het gebied van wat ik zou noemen de ontwikkelingspolitiek van de historische wetenschap, en die hij uitoefende

o.m. in de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, in de 17e wetenschappelijke Commissie (Geschiedenis) van het N.F.W.O., in de Raad van Beheer van het Belgisch Historisch Instituut te Rome, in de Raad van Beheer van de Academia Belgica, in de interuniversitaire commissie voor de hervorming van de programma's in de geschiedenis, enz.

Vanaf het begin van zijn loopbaan bekwam hij veel eerbewijzen. Zo werd hij door de Académie royale de Belgique bekroond met de Anton Bergmannprijs voor de periode 1930-1935. Hij was titularis van de Vijfjaarlijkse Staatsprijs voor de Nationale Geschiedenis (tijdperk 1945-50). In 1961 werd hij doctor honoris causa van de Rijksuniversiteit te Utrecht. Sedert 1941 was hij lid van de Klasse der Letteren van de Koninklijke (Vlaamse) Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Hij was ook buitenlands lid van de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen en verkozen erelid van tal van buitenlandse historische genootschappen o.m. in Nederland, Duitsland, Engeland en de Verenigde Staten van Amerika. Niettegenstaande al deze betuigingen van hoge waardering is Professor van Werveke steeds bescheiden en zelfs schuchter gebleven, en zelfs tegen zijn beste vrienden wist hij steeds de burcht van zijn *privacy* te verdedigen. Maar wie hem beter kende wist hoe fijngevoelig hij was, welk een innemend karakter hij bezat.

Een grote historicus is heengegaan...